

Willem van Veldhuizen in het museum

De Nederlandse kunstenaar Willem van Veldhuizen schildert al bijna vijftig jaar realistische museuminterieurs. En daar is hij nog lang niet klaar mee.

TEKST: IRIS DE FEIJTER

Realistische schilderkunst anno 2011. Is dat geen anachronisme? Hoort dat genre niet thuis in de 19e eeuw toen kunstenaars de romantische voorstellingen niet langer apprecieerden en zochten naar een manier om de alledaagse werkelijkheid weer te geven? Daar hebben we tegenwoordig toch supergeavanceerde camera's voor? Willem van Veldhuizen (57): 'Realistische schilderkunst kampt met een imagoprobleem: de gevestigde kunstwereld vindt het onvolwaardig en passé. Maar binnen dat realisme zitten veel verschillende stromingen. Voor fotorealisten zoals Chuck Close of Ralph Goings heb ik geen greintje bewondering. Een foto maken

en die vervolgens exact naschilderen - inclusief scherptediepte - vind ik superbelachelijk. En ook voor de realisten die nog steeds glimmende potjes en halfvolle roemers naschilderen, heb ik weinig respect. Maar schilders die een dimensie aan de werkelijkheid toevoegen, interesseren me wél. Hun beelden lijken fotografisch, maar kunnen nooit met een camera vastgelegd worden. Een camera heeft maar één lens en één verdwijnpunt, terwijl de realisten van nu - waaronder Richard Estes, Clive Head en ikzelf - wél spelen met het perspectief. Daarom vind ik dat er voor ons een nieuwe stroming bedacht moet worden,' klinkt de Rotterdamse schilder zelfverzekerd.

Deadline

Oke, de kunstwereld spuwt het genre dus uit, maar de verzamelaars lusten Van Veldhuizens doeken met museuminterieurs wel. Al sinds hij van de academie afkwam, liepen de zaken goed. 'Ik maak slechts vijf doeken per jaar en het grootste deel is gereserveerd voordat ze af zijn. Vroeger verkocht ik alles op mijn atelier, maar de laatste twintig jaar gaat dat via een kunsthandelaar. Zo krijg ik een betere prijs voor mijn werk én is het ook zichtbaar voor degenen die het niet kopen. Jaarlijks exposeer ik op de prestigieuze beurzen PAN Amsterdam en TEFAF. Dan leg ik vaak mijn oor te luisteren bij wat voorbijgangers zeggen. Een van de meest verschrikkelijke commentaren vind ik "Goh, wat is dat knap geschilderd". Ik wil niet gewaardeerd worden voor mijn ambachtelijkheid en mijn geduld om urenlang met het kleinste penseeltje voor dat doek te zitten. Ik wil dat mensen echt goed kijken naar mijn werk. Pas dan zien ze de essentiële details die aan een oppervlakkige blik voorbijgaan. Ooit vertelde een verzamelaarskoppel me dat ik hen een 'meditatief venster' had gegeven, een plek waarin ze konden wegdromen. Dat was misschien wel het grootste compliment dat iemand me kan geven.'

"De meeste gebouwen die ik schilder, zijn gebaseerd op de gulden snede, dus belandt die verhouding automatisch ook in mijn werk."

WC

Het atelier waar de geboren en getogen Rotterdammer zich urenlang kan terugtrekken, zit in een oud schoolgebouw op steenworp afstand van de multiculturele Nieuwe Binnenweg. Maar eenmaal binnen overheerst de stilte. De lichte ruimte is opvallend huiselijk: een keukentje, een eettafel met vier designstoelen van Marcel Breuer, een ruim bemeten computerbureau en een overvolle boekenkast. Aan de muur hangt een foto van Frank Zappa ('ik ben zijn grootste fan'), enkele bescheiden tekeningen van Pablo Picasso en Kees van Dongen ('ik bouw voorzichtig aan een verzameling') en een paar kleine werkjes van zijn eigen hand ('ik probeer er af en toe eentje voor mezelf te houden'). Achteraan in het werkgedeelte staan twee doeken in progress: rechts het Parijse Musée Bourdelle, links een museum in Istanbul met zicht op de Bosporus. Is hij die museumzalen dan nooit beu?

'Musea zijn de kathedralen van de moderne tijd. Vroeger vergaapten mensen zich aan de Dom in Utrecht, nu gaan ze naar Tate Modern,' analyseert Van Veldhuizen. 'Mij gaat het vooral om het architecturale aspect. Musea zijn ontdaan van alle overbodigheden om volledig ten dienste te staan van de kunst - uitgezonderd enkele hedendaagse bouwsels van architecten met een te groot ego. Als ik zo'n zaal binnenga, is er vaak één bepaald detail dat me triggert. Ik zie een uitzicht, een schaduw op een sculptuur of een reflectie in een marmeren vloer en plotseling gaan al mijn haren overeind staan. Een heel intens moment waarin ik de ruimte zo goed mogelijk op me in laat werken. Het is belangrijk dat ik mijn tijd kan nemen en niemand me stoort. Daarom bezoek ik de musea altijd buiten de reguliere openinguren. Voor eventjes is de zaal dan mijn bezit. Thuis in mijn atelier zet ik die ervaring om in verf. Daarvoor gebruik ik wat snelle schetsen, notities en foto's die ik ter plekke maakte, maar mijn herinnering is fundamenteel. Mijn schilderijen zien er misschien realistisch uit, maar dat zijn ze niet. Ik zet de werkelijkheid helemaal naar mijn hand. Ik creëer een geïdealiseerde wereld. Ik schilder in de eerste plaats de atmosfeer van de ruimte, niet de ruimte zelf.'

Om die sfeer te 'pakken' gebruikt de Rotterdamse realist steevast dezelfde bijna symmetrische compositie: Door het raam op de achtergrond kijken we uit op een groene tuin of een skyline. Dat beeld weerspiegelt samen met het interieur in het grote vloeroppervlak op de voorgrond. Het achterste stuk is heel gedetailleerd, de voorgrond wazig. Wat is de uitdaging om keer op keer hetzelfde onderwerp in dezelfde compositie te schilderen? 'Die compositie is geen bewuste keuze, maar een automatisch gevolg van het onderwerp. De meeste gebouwen die ik schilder,

zijn gebaseerd op de gulden snede, dus belandt die verhouding automatisch ook in mijn werk. Ondanks dat vaste stramien, maakte ik toch een duidelijke ontwikkeling door. Mijn oude werk is heel symmetrisch en geschilderd vanuit één gezichtspunt. Mijn afstudeerwerk 'Ladies and Gentleman' uit 1977 - een zelfportret in de toiletten van Boijmans van Beuningen - is daar een mooi voorbeeld van. Dat was meteen ook mijn museuminterieurdebuut. Tegenwoordig integreer ik steeds meer ronde vormen en gebruik ik verschillende vluchtpunten om meer dynamiek te creëren. Maar nog steeds streef ik naar een harmonieuze en evenwichtige balans tussen het bovenste en het onderste deel: tussen realisme en abstractie. Ik heb die twee componenten nodig om het beeld interessant te houden. Zowel voor mezelf en voor de toeschouwers. Met de jaren schoof de horizon steeds verder naar bo-

ven. Het realistische werd realistischer en het abstracte abstracter. Maar eigenlijk vind ik mijn doeken voor de volle 100 procent abstract. Ik vertrek wel vanuit een realiteit, maar tijdens het schilderen ben ik bezig met abstracte dingen zoals vorm en kleur.'

Saenredam achterna?

Ons doet zijn doorgedreven lijnperspectief, het vaste onderwerp en de besloten ruimtes toch vooral denken aan Pieter Jansz. Saenredam: de 17e-eeuwse Nederlandse meester die pionierde met haarscherpe schilderijen van kerkinterieurs. 'Ik ben een groot bewonderaar van zijn werk. Net als ik schilderde hij in de eerste plaats de atmosfeer van de kerk en niet het type kapitelen of de precieze maat van de tegels. Daar was hij een meester in. Als ik naar een Saenredam kijk, hoor ik galmende voetstappen op de tegels en voel ik

openingspagina links
Willem Van Veldhuizen werkend aan Museuminterieur, Parijs, 2011.

openingspagina rechts
'Museuminterieur Pompidou', 1981. Acryl op linnen, 160 x 130 cm. Particuliere collectie.

links
'Los Angeles II', 1998. Acryl op linnen, 160 x 160 cm. Particuliere collectie.

onder
'The New Museum', 2010. Acryl op linnen, 130 x 160 cm. Particuliere collectie.

"Het enige wat ik na al die jaren nog lastig vind, is bepalen wanneer een werk af is."

Van Veldhuizen wil de nadruk misschien niet leggen op het technische en artisanale aspect van het schilderschap, maar hij zit wel degelijk maandenlang aan één doek.

'Ik ben een ongelooflijke controlefreak. Alles moet er precies zo uitzien als ik het in mijn hoofd had. En daar is natuurlijk een ferme portie techniek voor nodig. Op de Rotterdamse kunstacademie leerde ik de basis. De rest leerde ik in de praktijk. Inmiddels heb ik zoveel ervaring dat ik zelfs in het pikkedonker mijn palet zou kunnen mengen en de hoofdlijnen kan aanbrengen. Puur op gevoel. Het enige wat ik na al die jaren nog lastig vind, is bepalen wanneer een werk af is. Meestal werk ik door tot aan de deadline: de tentoonstelling op de PAN of de TEFAF. Tegenwoordig moeten al de werken twee dagen van tevoren door een controlecommissie, maar vroeger bracht ik mijn doeken altijd op de dag van de opening zelf. Eigenlijk was het doek dan natuurlijk al lang af. De minimale aanpassingen die ik dan nog deed, zag niemand behalve ikzelf. Maar ik kan dat niet loslaten. Als ik in een werkperiode zit, sta ik op met het schilderij en ga ik ermee naar bed. Soms werk ik zelfs 's nachts door. Tegen kopers zeg ik wel eens: "U zal er nooit zo lang en zo intensief naar kijken als ik heb gedaan, ook al hangt het nog 30 jaar boven uw stoel."

boven
 'Gezicht van Rotterdam', 2010. Acryl
 op linnen, 160 x 200 cm. Particuliere
 collectie

de kou van de banken. Zijn opdrachtgevers waren niet zo tevreden over zijn lege ruimtes. Omdat het moest, schilderde hij dan heel transparant een paar nietige figuurtjes op het doek. Tot zulke concessies ben ik niet bereid. Ooit vroeg een koper me om nog wat groen toe te voegen. Dan paste het beter bij hun bankstel. Dat kon hij vergeten. Ik blijf ontzettend trouw aan mijn werk.'

Zelfbeschikking is heilig voor Van Veldhuizen. Al op de kunstacademie ging hij zijn eigen weg. 'De academie zat toen in een veel te klein gebouw. Meestal zat ik op de gang te schilderen. Gelukkig woonde ik toen in een groot huis met voldoende plek voor mijn eigen atelier waar ik wel rustig kon werken. Om de drie weken kreeg ik mijn docenten over de vloer. Dan kookte ik voor hen, dronken we samen een biertje en bespraken we mijn werk,' herinnert Van Veldhuizen zich glimlachend. 'De academie was een geweldige tijd. Van thuis kreeg ik alleen Mozart, Beethoven, Brahms, Picasso, Dalí, Rembrandt en Van Gogh mee. Overbodig om te zeggen dat er een wereld voor me openging. Zeker het eerste jaar was ik een spons: ik volgde allerlei extra cursussen en verslond het ene boek na het andere. Verder brachten mijn docenten me veel bij. Ze leerden me vooral goed kijken. Maar ook hoe ik me als kunstenaar moest gedragen in de kroeg.'

MEER WETEN

Bezoeken

www.willemvanveldhuizen.com
www.markpeetvisser.com

Praatjesmaker

Spijt van zijn keuze voor het kunstenaarschap heeft Van Veldhuizen nooit gehad. Hij kan zelfs geen enkel nadeel opnoemen. 'Het onzekere be-

"Een foto maken en die vervolgens exact naschilderen vind ik superbelachelijk."

staan? Er komt genoeg binnen om comfortabel van te leven. De eenzaamheid? Ik heb niets liever. Gebrek aan inspiratie? Als ik niet schilder, dan maak ik muziek of teken ik naar levend model. Ik verveel me nooit. Eigenlijk vind ik de kunstwereld - en dan vooral de bizar uitgedoste figuren met veel praatjes maar weinig prestaties - het enige nadeel aan mijn job. Vroeger was ik een fervente feestvierder, maar die tijd is voorbij. Ik heb geen zin meer om keer op keer met dezelfde mensen te babbelen. Dat vind ik zonde van mijn tijd. Vroeger was er meer toekomst dan verleden, maar dat begint nu echt te kantelen,' klinkt de vijftiger zelfbewust.

Maar een mens is nooit te oud voor wat avontuur. Enkele jaren geleden bood een Arabische sjeik Van Veldhuizen 6 miljoen als hij exclusief voor hem zou komen werken in Qatar. Van Veldhuizen twijfelde geen moment. 'Natuurlijk ging ik niet op zijn aanbod in. Wat moet ik daar doen in de Arabische Emiraten? Maar het was wel fantastisch om Saud bin Mohammed Al Thali te ontmoeten. In de eerste jaren van het millennium was hij één van de allergrootste kunstkopers ter wereld. Hij gaf er jaarlijks 2 miljard dollar aan uit. Zijn collectie is onvoorstelbaar groot en eclectisch: Islamitische kunst, hedendaagse kunst, auto's, fotografie - hij heeft de grootste Man Ray collectie ter wereld - en ga zo maar door. Regelmatig kocht hij ook werk van mij. En soms belde hij me op of ik zin had in een tripje. Dan pikte hij me op met een privéjet en vlogen we naar Japan, India of China. Op één van die reizen ontmoette ik ook Anish Kapoor. Te gek voor woorden. Maar zes jaar geleden raakte de sjeik in diskrediet. In Doha, de hoofdstad van Qatar komen vijf nieuwe musea. Als president van de nationale raad voor cultuur mocht hij daarvoor de collecties aankopen. Maar hij sjoemelde met de facturen om zijn privécollectie te speken. Toen dat aan het licht kwam, moest hij een groot deel van zijn privécollectie afstaan aan de staat (dus aan het museum) en werd hij verbannen. Hij trok met zijn vrouw en kinderen naar Londen en leeft daar nu in stilte.' Of de nieuwe musea in Qatar Van Veldhuizen mogen bellen voor een tentoonstelling? 'Absoluut. Mijn grote droom is nog om een overzichtstentoonstelling te krijgen. Ik zou heel graag eens al mijn werk bij elkaar zien. En voor één keer niet in een boek.'